

زعیم نهضت مشروطه

۲ شهریور ۱۳۹۳ ساعت ۱۹:۱۳

در جریان مشروطه، افراد بسیاری نقش آفرین بودند. مراجع نجف همچون آیات: مازندرانی و خلیلی تهرانی به زعامت آخوند خراسانی در صف مقدم قرار داشتند. در فضل خراسانی همین بس که مرجع روشن ضمیری همچون آیت‌الله سید ابوالحسن اصفهانی افتخار شاگردی او را دارد. در گروه سیاسیون و رجال درباری، شخصیتی همچون عضدالملک، حرکت خویش را بر مدار مرجعیت تنظیم کرده بود. در صفوف مردم نیز مردان شاخصی همچون ستارخان به طور طبیعی بر کشیده می‌شدند

آخوند ملامحمد کاظم خراسانی، (۱۳۲۹-۱۲۵۵ق) فقیه اصولی و مرجع تقلید شیعه و رهبر سیاسی عصر مشروطیت کوچکترین پسر ملاحسین واعظ هراتی بود.

ملاحسین در مشهد ساکن بود و محمدکاظم در همانجا زاده شد و علوم مقدماتی را فرا گرفت و ازدواج کرد. در ۱۲۷۷ ق مشهد را به سوی سبزوار ترک گفت. در آنجا چند ماهی نزد حاج ملاهادی سبزواری فلسفه خواند. سپس به تهران رفت و نزد ابوالحسن جلوه به تحصیل فلسفه ادامه داد.

سال ۱۲۷۹ ق راهی نجف شد و تا زمان درگذشت شیخ مرتضی انصاری (۱۲۸۱ق) یعنی مدت ۲ سال و چند ماه، از درس فقه و اصول او استفاده کرد. پس از وفات شیخ مرتضی انصاری در محضر میرزا محمدحسن شیرازی به تعلیم فقه و اصول پرداخت.

میرزای شیرازی آخوند را به فضل می‌ستود و طلاب را به استفاده از درس او تشویق می‌کرد. پس از درگذشت میرزا حوزه سامرا که میرزا در آن تدریس می‌کرد، رونق پیشین را از دست داد و همه نظرها بار دیگر به سوی نجف و زعیم آن معطوف شد. شاگردان میرزا به سوی نجف روی آوردند و در مجلس درس خراسانی شرکت کردند. بویژه تعداد شرکت‌کنندگان در درس اصول او به قدری زیاد بود که تا آن زمان مانند آن شنیده نشده بود. این تعداد را در آخرین دوره درسی اصول آخوند، از ۱۲۰۰ تا ۲۲۰۰ تن گفته‌اند که بنا بر اقوال گوناگون بیش از ۱۰۰ یا ۴۰۰ تن از ایشان مجتهد مسلم بوده‌اند.

آخوند در عین اشتغال دائم به کارهای علمی و تربیت طلاب و اداره حوزه‌ای که در حال رونق روزافزون بود، رویدادهای سیاسی ایران را نیز با دقت دنبال می‌کرد. نشانه‌هایی حاکی از ابراز مخالفت وی با اخذ وام توسط مظفرالدین شاه از روسیه تزاری و تلاش‌های او در راه روشن ساختن اذهان مردم نسبت به پیامدهای این‌گونه اقدامات وجود دارد.

اما شهرت آخوند به عنوان رهبر سیاسی از دوران مشروطیت آغاز شد. آخوند به همراه ۲ تن از مجتهدان بزرگ معاصر خویش، میرزا حسین تهرانی و شیخ عبدالله مازندرانی با ارسال نامه‌ها و تلگرام‌ها برای رهبران دینی و سیاسی در داخل کشور و نشر اعلامیه‌های روشن‌گر در راس رهبران جنبش قرار گرفت.

اسناد وزارت خارجه انگلستان حاکی از آن است که دولت‌های روس و انگلیس در این دوران با یکدیگر توافق کرده بودند که همه تلاش خود را برای دور ساختن علمای دینی از میدان فعالیت سیاسی به کار برند.

از این زمان در رسانه‌های گروهی انگلستان مطالبی شدیداً خصمانه بر ضد آخوند انتشار یافت. با رو شدن چهره واقعی مشروطه طلبان بی‌دین که با نفوذ در نهضت به تدریج زمام امور آن را در دست گرفتند، آخوند از عملکرد سران سیاسی مشروطیت به شدت انتقاد کرد؛ و سرانجام به منظور جلوگیری از کج‌روی‌ها، تصمیم گرفت به همراه جمعی دیگر از علما به ایران سفر کند، اما ناگهان در نجف درگذشت.

مرگ او طبیعی تلقی نشد و این که عمال انگلستان او را مسموم ساخته‌اند، محتمل می‌نماید. زیرا ۱۴ ماه پیش از آن، شیخ عبدالله مازندرانی به مناسبتی اعلام داشته بود که زندگی او و آخوند از سوی مشروطه‌خواهان سکولار و عناصر بهائی، آماج تهدید گشته است.

مهم‌ترین اثر آخوند «کفایه‌الاصول» کتاب درسی طلاب در پایان سطح است که غالباً پایه کار مدرسان خارج اصول می‌گردد.

منبع: جام جم

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۷۸۹۷/مشروطه-نهضت-زعیم>